

۱۴۵ ۲۵۴۶

سرمایه اجتماعی

روسیگری

مؤلف :

رقیه بهاری

سرشناسه	بهاری، رقیه، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	سرمایه اجتماعی و روسپیگری / مولف رقیه بهاری
مشخصات نشر	تهران، فوژان، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	ص. ۳۲۲.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۲۹۸-۴۹-۷
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا	
یادداشت	کتاب حاضر پژوهشی با عنوان "میزان سرمایه اجتماعی در بین گروههای گوناگون روسپیان در پنج شهر تهران، رشت، اصفهان، شیراز و کرمانشاه است.
موضوع	روspiگری - ایران - نمونه پژوهی
موضوع	Prostitution - Iran - Case studies
موضوع	شبکه‌های اجتماعی پیوسته - ایران - جنبه‌های اجتماعی - نمونه پژوهی
موضوع	online social networks - Iran - Social aspects - Case studies
موضوع	سرمایه اجتماعی - ایران - نمونه پژوهی
موضوع	Social capital (Sociology) - Iran - case studies
رده بندی کنگره	HQ ۲۳۲/۵۶/۱۵ب۹ ۱۳۵۷
رده بندی دیویی	۳۰۳/۱۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۴۴۳۱۰۲۶

نشر فوژان

سرمایه اجتماعی و روسپیگری

تألیف و گردآوری: دکتر رقیه بهاری

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول (۱۳۹۵)

لیتوگرافی / چاپ / صحافی: کوه نور / عطا / کرمانشاه

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن بطور کلی و جزئی (چاپ، فایلی، فایب صوتی، تست‌سازی و انتشار الکترونیکی...) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع بوده و قابل پیگرد قانونی است.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۹۸-۴۹-۷

قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان

مرکز پخش: نشر فوژان

تهران، م انقلاب، خ لبافی‌نژاد بین کارگر و اردیبهشت، ک درخشان، پ ۲، ط اول.

تلفن: ۰۹۱۲۶۸۶۰۹۲۳-۶۶۴۰۸۵۰۱-۶۶۴۹۰۲۰۹

www.FoozhanBook.com

Email: fozhanpub@yahoo.com

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

فصل اول: کلیات پژوهش	۱۳
مقدمه	۱۵
۱-۱ بیان مساله	۱۷
۲-۱ بیان اهداف تحقیق	۲۷
۱-۲-۱ هدف اصلی تحقیق	۲۷
۲-۲-۱ اهداف اختصاصی تحقیق	۲۷
۳-۲-۱ اهداف کاربردی	۲۸
۳-۱ بیان ضرورت‌های انجام تحقیق	۲۹
۴-۱ پیش فرضهای تحقیق	۳۰
۵-۱ تعریف نظری و عملیاتی مفاهیم و شاخص‌های مرتبط با متغیرهای تحقیق	۳۱
۶-۱ روش تحقیق	۴۷
۷-۱ قلمرو مکانی و زمانی تحقیق	۴۷
۸-۱ جامعه آماری	۴۷
۹-۱ نمونه آماری	۴۷
فصل دوم: ادبیات پژوهش	۴۹
مقدمه	۵۱
۱-۲ تاریخچه روسپیگری در جهان و ایران	۵۲

- ۲-۲ برخورد ادیان الهی در مواجهه با روسپیگری ۵۹
- ۳-۲ برخورد قوانین در مواجهه با روسپیگری ۶۱
- ۴-۲ وضعیت روسپیگری و فعالیت زنان خیابانی در قرن معاصر ۶۳
- ۵-۲ مبارزه با روسپیگری در سطح بین المللی ۶۷
- ۶-۲ کنفرانس‌ها و اقدامات بین المللی در خصوص زنان ۶۹
- ۷-۲ نگاهی به وضعیت فعالیت روسپیان و زنان خیابانی در جهان و مقررات برخی کشورها ۷۳
- ۸-۲ ۱-۷-۲ مرتبط با روسپیگری در ایران ۸۴
- ۸-۲ پیشینه تحقیق (سوابق مطالعاتی) ۸۷
- ۸-۲ ۱-۸-۲ تحقیقات انجام شده در جهان ۸۷
- ۸-۲ ۲-۸-۲ تحقیقات انجام شده در ایران ۹۰
- ۹-۲ مبانی نظری تحقیق ۱۰۲
- ۹-۲ ۱-۹-۲ پیشینه تاریخی شناخت رفتارهای انحرافی ۱۰۲
- ۹-۲ ۲-۹-۲ انواع جرم شناسی ۱۰۴
- ۹-۲ ۳-۹-۲ انواع تقسیم بندی جرم‌ها ۱۰۵
- ۹-۲ ۴-۹-۲ دیدگاه‌های موجود در رابطه با جرم ۱۰۸
- ۹-۲ ۵-۹-۲ دیدگاه‌های زیست شناختی ۱۱۶
- ۹-۲ ۶-۹-۲ دیدگاه‌های روانشناختی ۱۲۱
- ۹-۲ ۷-۹-۲ دیدگاه‌های جامعه شناختی ۱۲۷
- ۹-۲ ۱-۷-۹-۲ انواع انحراف ۱۲۸
- ۹-۲ ۲-۷-۹-۲ ویژگی‌های انحراف ۱۳۰
- ۹-۲ ۸-۹-۲ دسته بندی نوع اول از انحرافات اجتماعی ۱۳۱
- ۹-۲ ۱-۸-۹-۲ نظریه‌های بی سازمانی اجتماعی ۱۳۲
- ۹-۲ ۲-۸-۹-۲ نظریه‌های تضاد ۱۳۹
- ۹-۲ ۳-۸-۹-۲ نظریه‌های خرده فرهنگی ۱۴۱

- ۹-۹-۲ دسته بندی نوع دوم از انحرافات اجتماعی..... ۱۴۶
- ۹-۹-۲-۱ پارادایم اثبات گرا..... ۱۴۷
- ۹-۹-۲-۱-۱ نظریه فشار اجتماعی..... ۱۴۷
- ۹-۹-۲-۲ نظریه های یادگیری..... ۱۵۴
- ۹-۹-۲-۳ نظریه های کنترل اجتماعی..... ۱۵۷
- ۹-۹-۲-۱۰ نظریه های بر ساخت گرایی..... ۱۶۰
- ۹-۱۰-۲-۱ نظریه های انگ زنی..... ۱۶۱
- ۹-۱۰-۲-۲ نظریه های پدیدار ساختی..... ۱۶۴
- ۹-۱۰-۲-۳ نظریه های نهاد..... ۱۶۶
- ۹-۱۱-۲ مبانی نظری سرمایه اجتماعی..... ۱۶۹
- ۹-۱۱-۲-۱ ویژگی های سرمایه اجتماعی..... ۱۷۰
- ۹-۱۱-۲-۲ ساز و کارهای تاثیر گذاری سرمایه اجتماعی بر بازده ها..... ۱۷۲
- ۹-۱۱-۲-۳ انواع گوناگون سرمایه اجتماعی..... ۱۷۳
- ۹-۱۱-۲-۴ دیدگاههای موجود در رابطه با سرمایه اجتماعی..... ۱۷۴
- ۹-۱۲-۲ الگوهای مربوط به سرمایه اجتماعی..... ۱۸۱
- ۹-۱۳-۲ چارچوب نظری..... ۱۸۳
- ۹-۱۳-۲-۱ تبیین نظری انواع روسپیگری..... ۱۸۵
- ۹-۱۳-۲-۲ تبیین نظری سرمایه اجتماعی..... ۱۸۸
- فصل سوم: روش شناسی پژوهش..... ۱۹۵
- مقدمه..... ۱۹۷
- ۳-۱ روش شناسی تحقیق..... ۱۹۸
- ۳-۱-۱ روش تحقیق (اعم از میدانی، پیمایش، کتابخانه ای و..... ۱۹۹
- ۳-۱-۲ مزیت های روش پیمایش..... ۲۰۰
- ۳-۱-۳ محدودیت های پیمایش..... ۲۰۰

۲-۳	روش تعیین جمعیت مورد بررسی	۲۰۱
۳-۳	ابزار گردآوری داده‌ها	۲۰۱
۴-۳	پیش‌آزمون وسیله اندازه‌گیری	۲۰۳
۵-۳	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات	۲۰۶
۶-۳	ملاحظات اخلاقی پژوهش	۲۰۷
	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات	۲۰۹
	مقدمه	۲۱۱
	فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات	۲۸۷
	مروزی بر روی بزه‌ساز	۲۸۹
	مقدمه	۲۹۰
۱-۵	بحث و نتیجه‌گیری	۲۹۳
۱-۱-۵	نتایج مربوط به اطلاعات فیزی و خانوادگی کسب شده از روسپیان	۲۹۳
۲-۱-۵	نتایج مربوط به فرضیه‌های پژوهشی	۳۰۱
۲-۵	پیشنهادات و راهکارهای	۳۰۴
	منابع	۳۱۱

مقدمه

هر جامعه‌ای در طول حیات خویش در حوزه‌های مختلف از جمله اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و... با مشکلات متعددی مواجه می‌شود که می‌بایست برای حل یا رفع آنها اقدامات موثری انجام دهد. بخش بزرگی از این مشکلات در حوزه اجتماعی به موضوع آسیب‌های اجتماعی و جرایم بر می‌گردد. در جوامع گوناگون و حتی در یک جامعه در زمان‌های مختلف می‌تواند متفاوت و در برخی موارد (نوپدید و بازپدید) باشد. نوع برخورد دولت‌ها در جوامع گوناگون با این موضوعات با توجه به زمینه‌ها مثل هم نیست ولی می‌توانند از تجارب هم برای مدیریت مناسب آنها با توجه به شرایط فرهنگی هر جامعه استفاده نمایند. در کشور ما نیز امروز موضوع آسیب‌های اجتماعی و جرایم نگرانی‌های جدی را ایجاد کرده است به گونه‌ای که مسئولین عالی کشور با برگزاری جلسات مستمر و اخذ گزارش از اقدامات انجام شده، نسبت به آسیب‌های اجتماعی حساس تر شدند. این نگرانی زمانی بیشتر می‌شود که بدانیم امروز به نسبت قبل، شاهد کاهش سن مراد در معرض آسیب و آسیب دیده اجتماعی هستیم و گویا گرایش زنان و دختران به آسیب‌های اجتماعی هم کمی بیشتر شده است که از آن به عنوان زنانه تر شدن آسیب‌های اجتماعی یاد می‌شود. البته این وضعیت به منزله آمار بیشتر زنان و دختران به آسیب‌های اجتماعی نیست چرا که همچنان بطور محسوس آمار مردان در حوزه آسیب‌های اجتماعی بیش از زنان است.

با گسترش تکنولوژی و دسترسی سریع‌تر و ارزان‌تر به اطلاعات، گسترش شهرنشینی، تغییر ساختار خانواده، تغییر سبک زندگی مردم، کاهش نظارت اجتماعی، کاهش سرمایه اجتماعی، فردگرایی بیشتر، افزایش فاصله‌های عاطفی، پیچیده‌تر شدن روابط اجتماعی و اتساعی شاهد

تغییر در انواع آسیب های اجتماعی هم هستیم که برای برخی از آنها تاکنون نتوانستیم سیاست های مناسبی اتخاذ کنیم و برنامه های موثری تدوین و اجرا نماییم. فراموش نشود که گسترش آسیب های اجتماعی باعث هدر رفتن سرمایه های مادی و معنوی در جامعه می شود. شاید بتوان گفت که هر قدر میزان شیوع آسیب های در یک جامعه گسترده تر باشد آن جامعه از طراز توسعه یافتگی کمتری برخوردار می شود و تبعات این توسعه نیافتگی و شیوع آسیب های کل کشور و بخصوص امنیت اجتماعی و حتی ملی آن جامعه تهدید می گردد.

یکی از موضوعاتی که در کشور های مختلف از جمله ایران از دیر باز وجود داشته و دارد موضوع روسپیگری است. مطالعه سیر تاریخی فحشا نشانگر آن است که این پدیده از کهن ترین انحرافات بشری است و از دیر باز به عنوان یک واقعیت اجتماعی وجود داشته است. گرچه علل بروز این پدیده در انواع مختلف می تواند با یکدیگر متفاوت باشد. مسئله روسپیگری در تاریخ زندگی بشر قدمت زیاد دارد تا جاییکه در میان ملل ابتدائی نیز از آن سخن به میان آمده است. در این زمینه بومارینه می گوید: اختلاف انسان با حیوان در آن است که انسان بدون گرسنگی غذا می خورد، بدون سستی می آشامد و در تمام فصول سال به اعمال جنسی می پردازد. باید گفت روابط جنسی در میان ملل ابتدائی تا حدود زیادی آزاد بوده است. در میان بسیاری از ملل از جمله سرخپوستان امریکای شمالی، دختران و پسران جوان آزادانه با یکدیگر می آمیزند و این امر مانع ازدواج آنان نمی شود. نباید انتظار داشت که در چنین اوضاع و احوالی آثار عیسویت و فحشاء در اجتماعات ابتدائی دیده شود. تاریخ ظهور فحشا از زمان پیدایش مدنیت و مالکیت و از بین رفتن آزادی عمل جنسی پیش از زناشویی دورتر نمی رود. گاهی دیده شده است که دخترانی برای تهیه جهیزیه یا پیشکش کردن پولی به معابد خود را می فروخته اند.

ویل دورانت همچنین در مورد مسئله فحشا در مصر می نویسد: " دختران در ده سالگی آماده ازدواج می شدند و پسران و دختران پیش از زناشویی می توانستند آزادانه یکدیگر را ببینند. قیود اخلاقی در این باب وجود نداشت. دختران رقاص در مجامع مردان طبقات عالی کشور راه داشتند و انواع وسایل خوش گذرانی و لذت جسمانی را برای حاضران فراهم می ساختند. بنا به گفته

هرودوت، زننده ترین رسم و عادت که در بابل نظر هر بیگانه ای را جلب می کند این بود که بر هر زن بابلی واجب است که در مدت عمرش یکبار در معبد زهره (ونوس) بنشیند و بنا یک مرد بیگانه ارتباط جنسی برقرار کند.

تا چندی پیش (قبل از انقلاب اسلامی) در ایران نیز بگونه ای نیمه رسمی مراکزی تحت عنوان فاحشه خانه (مثل شهر نو) و مراکز نیمه مخفی بکار روسپیگری مشغول بودند و تعداد زیادی از شهروان (روسپیان و مراجعه کنندگان به آنها) را مبتلا نموده بودند. هر چند که امروزه بطور قطع این عمل ممنوع و جرم به حساب می آید، لیکن همچنان در جامعه ما رواج دارد.

یکی از مشکلاتی که امروزه در سطح شهر می بینیم حضور زنانی در کنار خیابان است که دنبال مشتری می گردند تا از صورت خود روشی اقدام به کسب درآمد کنند. البته این که آیا همه این گروه از زنان کنار خیابان هستند معتقد که اینگونه نیست. عده ای هم کنار خیابان نیستند و ... می گویند اوایل انقلاب که شهر نو و محله نعل را می خواستند تخریب کنند گویا از مرحوم حضرت آیت ا ... طالقانی هم نظری خواستند که ایشان در این باره پاسخی به این مضمون دادند که همانگونه که هیچ خانه ای بدون توانایی ته اند باشد لذا، هیچ شهری هم نمی تواند اینگونه باشد. به هر حال هرچه که بود؛ محله ها تخریب شدند و ... حال امروز وقتی در شهر راه می رویم کمتر روزی است که صحنه هایی را نبینیم که برای سوار کردن خانم ها کنار خیابان و یا چانه زدن بر سر قیمت و ... ترافیک نشود. هر یک از این ها نشان می دهد که روسپیگری مشهودتر شده است.

اما در این میان با چند نظر یا دیدگاه مواجه هستیم: عده ای می گویند که باید برخورد شدید انتظامی و قضایی (زندان، اعدام و ...) با این گروه از زنان شود. عده ای می گویند که باید بستر را برای بازگشت شان به زندگی سالم فراهم کرد. چنانچه مشکل مالی دارند بر طرف شود، فرصت اشتغال به آنها داد و ... عده ای دیگر هم می گویند که باید مکانی باشد با رعایت مسایل بهداشتی و کنترل شده و با حفظ حقوق افراد، تا به اصطلاح این بساط از سر خیابان ها

جمع شود و گاهی اوقات، راهکار شرعی مثل ازدواج موقت هم می دهند تا ایدز و بیماری های مقاربتی گسترش پیدا نکند و حقوق افراد حفظ شود و ...

آن چه که مسلم می باشد این است که گسترش آسیب های اجتماعی در هر جامعه ای یک نشانه مشخص دارد و آن این است که سرمایه اجتماعی در آن جامعه کاهش پیدا کرده است. مفهومی که نظریه پردازان متعددی از قبیل پاتنام، بوردیو، فوکویاما، کلمن، نان لین و ... به تشریح آن پرداختند اما شاید در ارتباط با آسیب های اجتماعی و جرایم از جمله روسپیگری نظر فرانسیس فوکویاما بیشتر شناخته شده باشد. فوکویاما معروفترین نظریه پرداز در تلفیق سرمایه اجتماعی و اعتماد اجتماعی است که با بهره گیری از مفهوم سرمایه اجتماعی یک نظریه اعتماد اجتماعی تدوین می کند و مطرح می کند که قدرت و کارایی سرمایه اجتماعی در جامعه به میزان پای بندی اعضای آن جامعه به هنجارها و ارزش های مشترک و توانایی آنها برای چشم پوشی از منافع شخصی در راستای خیر و سعادت همگانی بستگی دارد. از نظر فوکویاما سرمایه اجتماعی تأثیری به سزای بر آرای عملکرد اقتصادی ملدن دارد و شرط لازم برای ثبات لیبرال دموکراسی است. سرمایه اجتماعی جزء فرهنگی جوامع مدرن را که از جهات دیگر از عصر روشنگری به بعد براساس نهادهای رسمی، حاکمیت قانون و عقلانیت سازمان یافتند، تشکیل می دهد. چنین تلقی می شود که سرمایه اجتماعی نوعاً از وظایف «نسل دوم» اصلاحات اقتصادی است ولی خلاف سیاست ها یا حتی نهادهای اقتصادی، سرمایه اجتماعی را چندان نمی توان از طریق سیاست عمومی ایجاد کرد یا شکل داد و از این بحث او به تعریف سرمایه اجتماعی می پردازد که سرمایه اجتماعی شکل و نمونه ملموسی از یک هنجار غیر رسمی است که باعث ترویج همکاری بین دو یا چند فرد می شود (تاجبخش، ۱۳۸۴).

با این حال خانواده نوع مهمی از سرمایه اجتماعی به شمار می آید که از نظر فوکویاما زوال آن در جامعه آمریکا به اشکال گوناگون بر کاهش سرمایه اجتماعی در آن جامعه موثر بوده است. افزایش جرم و جنایت، خودکشی، الکلیسم، مصرف مواد مخدر و فرزندان نامشروع از یک سو و کاهش مشارکت های مدنی و کاهش اعتماد از سوی دیگر نتیجه زوال خانواده و از نشانه های فروپاشی بزرگ به زعم فوکویاما می باشد. (نامه علوم اجتماعی، ۱۳۸۴، ۲۳-۲۲).

کتابی که توسط انسان فرهیخته و پرتلاش سرکار خانم دکتر رقیه بهاری نوشته شده است با هدف بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و روسپیگری است که حاصل سالیان سال مطالعه و پژوهش و آموزش ایشان در حوزه اجتماعی است برای اخذ درجه دکتری در قالب رساله تحصیلی تدوین شده است که شاهد بودم که برای انجام این رساله دشواری های زیادی را متحمل شدند چرا که دسترسی به گروه هدف تحقیق (افراد روسپی) که در جامعه ما حساسیت نسبت به آنها بالاست با هدف مطالعه و تحقیق میدانی بسیار دشوار است. اما سختکوشی، سعه صدر و دقت ایشان مثل همیشه بالا بود و توانست آن را بخوبی به اتمام برساند. چاپ این کتاب را به ایشان و خانواده محترم شان و جامعه آکادمیک و علمی و علوم اجتماعی تبریک می گویم.

بدون شک مطالعه این کتاب برای مسئولین و متخصصین این حوزه در دانشگاه ها و کارشناسان دستگاههای اجرایی و قبایل سازمان بهزیستی، نیروی انتظامی، قوه قضاییه، سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی، صدا و سیما ستاد مبارزه با مواد مخدر، وزارت کشور، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سازمان های غیر دولتی، اساتید و دانشجویان رشته های مختلف از جمله مددکاری اجتماعی، روانشناسی، مشاوره، جرم شناسی، سیاستگذاری اجتماعی، حقوق، علوم انتظامی، مطالعات زنانف جامعه شناسی، مسایل اجتماعی و... می تواند بسیار مفید باشد. از مسئولین انتشارات فوراً هم به خاطر چاپ این کتاب سپاسگاری می کنم.

سید حسن موسوی چنگ

رئیس انجمن مددکاران اجتماعی ایران

تهران - اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۶